

گزارش

آشنایی با واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا

منصور آیرم^۱

چکیده: زمانی مناقشات بین‌المللی به درگیری کشورها با یکدیگر محدود می‌شد و سایر تهدیدات موجود جنبه‌ای درون‌مرزی داشت. ولی با پیشرفت تکنولوژی و رشد سریع راه‌های ارتباطی و همچنین فروپاشی نظام دو قطبی تهدیدات موجود در عرصه بین‌الملل از حالت متقارن (درگیری کشورها با یکدیگر) خارج شده و تهدیداتی که زمانی جنبه درون‌مرزی داشتند خصوصیت برون‌مرزی به خود گرفتند و موجبات ظهور تهدیدات دیگری تحت عنوان تهدیدات نامتقارن^۱ در عرصه بین‌المللی را فراهم نمودند. از جمله این تهدیدات می‌توان به قاچاق مواد مخدر، جنایات سازمان یافته و در رأس آنها تروریسم اشاره کرد. تروریسم از دیرباز یکی از موضوعات قابل بحث در کشورهای مختلف و عملاً از سال ۱۹۳۴ با شکل‌گیری جامعه ملل در جامعه بین‌المللی بوده است. در این مقاله سعی بر آن است تا مبارزه با پدیده تروریسم توسط واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا به‌عنوان یکی از ارکان یک سازمان منطقه‌ای مهم مورد بررسی قرار گیرد. لیکن به جهت درک بهتر موضوع در ابتدا نسبت به بررسی تعاریف موجود در خصوص تروریسم پرداخته، سپس به سازوکارهای موجود در سازمان ملل در خصوص مبارزه با این پدیده اشاره مختصری خواهد شد. در ادامه با بررسی سیاست ضد تروریسم اتحادیه اروپا و همچنین بررسی ساختاری و عملکردی سازمان امنیت و همکاری اروپا زمینه را برای درک بهتر فعالیت‌های این واحد آماده می‌نمایم.

۱. آقای منصور آیرم کارشناس سیاسی وزارت امور خارجه.

2. Asymmetric Threats

ارائه تعریفی از تروریسم یکی از موضوعات مورد بحث کشورها را شکل می‌دهد. اولین تلاش برای دستیابی به یک تعریف مورد قبول جامعه بین‌المللی در جامعه ملل صورت گرفت، لیکن کنوانسیون که پیش‌نویس آن در ۱۹۳۷ تهیه گردید هرگز پا به عرصه وجود نگذارد. کشورهای عضو سازمان ملل متحد نیز تاکنون در مورد ارائه تعریف واحدی در رابطه با تروریسم به توافق نرسیده‌اند. بدیهی است که رسیدن به اجماعی درخصوص موضوع برای دستیابی به کنوانسیون جامعی در رابطه با تروریسم ضروری می‌باشد.

به طور کلی فقدان توافق بر سر مسئله تعریف تروریسم، یکی از مشکلات اساسی برای داشتن اقدامات قابل قبول بین‌المللی در این مقوله است. پیروان فرقه کلیون^۱ معمولاً چنین استدلال کرده‌اند:

«فردی که از منظر یک کشور تروریست می‌باشد از منظر کشور دیگر فردی است که برای آزادی مبارزه می‌کند». در صورتی که با ارائه تعریف مضییقی درخصوص تروریسم بگوییم که حمله به اهداف غیرنظامی، در زمره اعمال تروریستی قرار دارند در این صورت حملاتی که به تأسیسات نظامی و محل‌های استقرار سربازان روی می‌دهد را نمی‌توان در این مقوله گنجانند.

در اینجا به منظور ارائه تصویری از آنچه تروریسم نامیده می‌شود، به تعاریفی چند که در این خصوص ارائه گردیده، ذیلاً اشاره می‌شود:

۱. تعریف ارائه شده در کنوانسیون ۱۹۳۷ جامعه ملل:

«تمام اعمالی که علیه یک دولت صورت گرفته و هدف این بوده و یا اینکه این‌گونه محاسبه شده بود تا وضعیت وحشتی را در ذهن افراد مشخصی و یا گروهی از اشخاص و یا عموم مردم ایجاد نماید».^۲

۲. زبان قطعنامه سازمان ملل (۱۹۹۹)

«۱. تمامی اقدامات، روش‌ها و اعمال تروریستی را به‌عنوان عمل جنایت‌کارانه و غیرقابل توجیه در هر کجا و توسط هر کسی روی داده باشد، به شدت محکوم می‌کند».

1. Cynics

2. UNODC- Terrorism Definitions

۲. تأکید می‌نماید که اقدامات جنایتکارانه ای که با هدف و یا با محاسبه برای ایجاد وضعیت وحشت در عموم مردم، گروهی از اشخاص خاص برای اهداف سیاسی انجام شده باشد را صرف نظر از هرگونه ملاحظه سیاسی، فلسفی، ایدئولوژیک، نژادی، قومی، مذهبی و یا هر ماهیت دیگری که ممکن است برای توجیه آن به کار گرفته شود را غیرقابل قبول می‌داند.^۱

تعریف حقوقی کوتاه ارائه شده توسط ای. پی. اشمید^۲ به شعبه جنایی سازمان ملل متحد (۱۹۹۲)

«عمل یا اقدام تروریستی = جنایت جنگی در شرایط صلح»^۳

کتاب مکاتب سیاسی تروریسم را به نحو ذیل تعریف می‌نماید:

«ترور به معنی وحشت، تروریست، به معنی قاتل و آدمکش و تروریسم یعنی عقیده به لزوم آدمکشی و قتل نفس و تهدید و تخویف و ایجاد وحشت در میان مردم و هر نوع فعالیت طغیانی و شدید برای نیل به هدف سیاسی یا به راه انداختن حکومت وقت و در دست گرفتن زمام امور دولت یا تفویض آن به دسته دیگری است که مورد نظر باشد. این عقیده معمولاً از منضعات بعضی مکاتب سیاسی اصلی است از قبیل فاشیسم و ماکیاولیسم و امثال آن».

تعریف دیگری از تروریسم بدین صورت ارائه شده است: «تروریسم از کلمه ترور اخذ شده که به معنای رعب و وحشت است. بنابراین، تروریسم را می‌توانیم به ایجاد وحشت و رعب معنی کنیم». این همان خصوصیتی است که در تمامی تعاریف فوق به صورت صریح یا ضمنی به چشم می‌خورد.

نوام چامسکی در مقاله‌ای تحت عنوان مفهوم تروریسم چنین می‌نویسد: بیش از ۲۵ سال است که من درباره تروریسم مطلب نوشته‌ام. از زمانی که دولت ریگان جنگ علیه تروریسم را اعلام کرد تا به امروز که توسط دولت بوش این جنگ ادامه می‌یابد، در تمامی تعبیر و تعریف‌هایی که برای تروریسم به کار برده‌ام، سعی کرده‌ام که تعریف رسمی این پدیده را از سوی آغازکنندگان جنگ علیه تروریسم در نظر بگیرم و

1. UNODC- Terrorism Definitions
2. A.P. Schmid
3. UNODC- Terrorism Definitions

این پدیده را دورتر از تعریف این افراد به کار نگرفته‌ام. یکی از تعریف‌های رسمی درباره تروریسم می‌گوید: «کاربرد عمدی خشونت یا تهدید به اعمال خشونت برای دستیابی به اهدافی که طبیعت سیاسی، مذهبی یا عقیدتی دارند. این امر از طریق اعمال زور یا ایجاد ترس و وحشت انجام می‌گیرد و بیشتر غیرنظامیان را هدف قرار می‌دهد». وی در ادامه به تعریف ارائه‌شده از دولت انگلیس اشاره می‌کند و می‌نویسد: «تروریسم عبارت است از اعمال زور یا تهدید به اعمال خشونت آمیز، مخرب و به هم زننده آرامش که به منظور تاثیرگذاری بر حکومت یا ارباب عمومی به کار گرفته می‌شود که به هدف بهره‌برداری‌های سیاسی، مذهبی یا عقیدتی صورت می‌گیرد».

به طور کلی می‌بینیم در تمامی تعاریف ارائه شده در خصوص تروریسم عنصر ایجاد رعب و وحشت عمومی برای نیل به هدف مورد نظر به نوعی گنجانده شده است.

مقابله با تروریسم در عرصه بین‌الملل

علی‌رغم وجود اختلاف نظر در خصوص ارائه تعریف واحدی از تروریسم و ورود واژگان جدیدی نظیر تروریسم دولتی و یا تروریسم هسته‌ای در ادبیات مرتبط با موضوع، بایستی گفت که وجود این وضعیت باعث نگرندیده تا کشورها و سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای از انجام اقدامات پیشگیرانه و یا تقابلی در خصوص این مسئله سر باز زنند.

خانم سوزانا سانچز فرو^۱ محقق اسپانیایی در خصوص تروریسم و مقابله با آن چنین می‌گوید: «در دوره‌های مختلف بروز عملیات تروریستی در کشورهای گوناگون امری داخلی تصور می‌شد و کشورها در این رابطه با یکدیگر تعامل آنچنانی نداشتند. این امر به خصوص در روابط فرانسه و اسپانیا به خوبی خودنمایی می‌کرد. لیکن در عصر حاضر که حرکت به سمت و سوی جهانی شدن را در پیش روی خود داریم شاهد تغییر نحوه برخورد با این پدیده می‌باشیم. به‌عنوان مثال می‌توان به تعمیق روابط فرانسه و اسپانیا در این مقوله که با تبادل اطلاعات پلیسی و... همراه بوده و نتایج خوبی را به بار آورده است اشاره نمود. طبیعی است که با روند سریع جهانی شدن شاهد تغییر ادبیات برخورد با تروریسم و در واقع تغییر نحوه برخورد با این پدیده از حالت انجام

1. Suzanna Sanchez Ferro

اقدامات پیگیرانه برای به دست آوردن مسئولین عملیات تروریستی به انجام اقدامات پیشگیرانه می‌باشیم. در چنین فضایی است که نقش قوانین مدون مشترک، شبکه‌های موجود در امر تبادل اطلاعات و همکاری‌های پلیسی از اهمیت خاصی برخوردار می‌گردد و از آنجایی که در هر کشوری براساس فرهنگ‌ها نگرش‌های مختلفی نسبت به این پدیده وجود دارد، قوانین ملی از جایگاه خاصی برخوردار هستند. به طور کلی امروزه به این نتیجه رسیده‌ایم که توسل به راهکار نظامی به عنوان تنها راه حل مبارزه با تروریسم نمی‌تواند مد نظر قرار گیرد بلکه از طریق تدوین قوانین جامع بایستی به پیشگیری از بروز این پدیده اقدام نمود. بدیهی است قوانینی که از آن صحبت می‌کنیم محدود به قوانین کیفری و مدنی نشده و تمامی ابعاد زندگی را در بر می‌گیرد و برای موفقیت در این مبارزه، قوانین در زمینه‌های مختلف نظیر: امور اجتماعی، آموزش، مهاجرت و... بایستی مورد توجه قرار گیرند. با نگاهی به سیاست بوش در یکی دو سال گذشته خواهیم دید که تأثیر عملکرد نظامی در مبارزه با تروریسم در مقایسه با عملکرد سیستم قضایی بسیار ضعیف‌تر بوده است. به طور کلی در کشورهای مختلف قوانین بایستی در جهت بازتر کردن دست مسئولین امر در برخورد با عوامل مشکوک به ترور حرکت نمایند. به عنوان مثال یکی از معضلاتی که در کشورهای مختلف وجود دارد محدودیت‌های قانونی راجع به کنترل مکالمات تلفنی و مدت زمان بازداشت می‌باشد که معمولاً ۷۲ ساعت است»^۱.

عملکرد سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای نیز حاکی از اهمیتی است که این سازمان‌ها برای این موضوع قائل می‌باشند. همان‌طور که اشاره شد مبارزه با تروریسم از مدت‌ها قبل در دستور کار دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی قرار داشته است. با نگاهی اجمالی به تاریخچه موضوع در خواهیم یافت که از سال ۱۹۳۴ یعنی زمانی که جامعه ملل اولین گام‌ها را در جهت تعیین اصول نحوه برخورد با این معضل از طریق تهیه پیش‌نویس راجع به جلوگیری و برخورد با تروریسم به عمل آورد، در دستور کار بین‌المللی کشورها قرار داشته است. البته لازم به ذکر است، این کنوانسیون که در سال ۱۹۳۷ به تصویب رسید هرگز به اجرا در نیامد.

۱. خانم سوزانا سانچز فرو مطالب مورد اشاره را در محل آکادمی دفاع ملی اتریش و در برنامه‌ای که از سوی مؤسسه علوم انسانی و اجتماعی این آکادمی برگزار شد. عنوان داشته است.

از سال ۱۹۶۳ تاکنون جامعه جهانی ۱۳ ابزار قانونی بین‌المللی^۱ را برای جلوگیری از وقوع اعمال تروریستی تدوین نموده است. این ابزارهای بین‌المللی تحت نظارت سازمان ملل و بخش‌های تخصصی آن و سازمان بین‌المللی انرژی اتمی قرار داشته و برای مشارکت تمام کشورهای عضو آزاد می‌باشد. در سال ۲۰۰۵، جامعه بین‌المللی همچنین تغییرات اساسی را درخصوص سه مورد از این ابزارهای بین‌المللی انجام داد و در ۸ جولای همان سال دولت‌ها اصلاحیه‌هایی را در رابطه با کنوانسیون راجع به حفاظت فیزیکی از مواد هسته ای تصویب نمودند. در حال حاضر

۱. عناوین کنوانسیون‌های ۱۳ گانه مرتبط با موضوع به شرح ذیل می‌باشد. لازم به ذکر است که توضیحات لازم درخصوص هریک از این کنوانسیون‌ها در پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان ملل متحد به آدرس www.un.org/terrorism/instruments.html قابل دسترسی می‌باشد.

1. [1963 Convention on Offences and Certain Other Acts Committed On Board Aircraft \(Aircraft onvention\)](#)
2. [1970 Convention for the Suppression of Unlawful Seizure of Aircraft. \(Unlawful Seizure Convention\)](#)
3. [1971 Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation\(Civil Aviation Convention\)](#)
4. [1973 Convention on the Prevention and Punishment of Crimes Against Internationally Protected Persons \(Diplomatic agents Convention\)](#)
5. [1979 International Convention against the Taking of Hostages \(Hostages Convention\)](#)
6. [1980 Convention on the Physical Protection of Nuclear Material \(Nuclear Materials Convention\)](#)
7. [1988 Protocol for the Suppression of Unlawful Acts of Violence at Airports Serving International Civil Aviation, supplementary to the Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Civil Aviation \(Extends and supplements the Montreal Convention on Air Safety\) \(Airport Protocol\)](#)
8. [1988 Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation \(Maritime Convention\)](#)
9. [1988 Protocol for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Fixed Platforms Located on the Continental Shelf \(Fixed Platform Protocol\)](#)
10. [1991 Convention on the Marking of Plastic Explosives for the Purpose of Detection \(Plastic Explosives Convention\)](#)
11. [1997 International Convention for the Suppression of Terrorist Bombings \(Terrorist Bombing Convention\)](#)
12. [1999 International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism \(Terrorist Financing Convention\)](#)
13. [2005 International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism\(Nuclear Terrorism Convention\)](#)

کشورهای عضو مشغول مذاکره در رابطه با چهاردهمین معاهده بین‌المللی در این ارتباط هستند. این معاهده در واقع کنوانسیون جامعی در خصوص تروریسم بین‌المللی می‌باشد. این کنوانسیون چارچوب ابزارهای بین‌المللی ضدتروریسم موجود را کامل کرده و براساس اصول راهبردی کلیدی مندرج در کنوانسیون‌های ضد تروریسم بنا خواهد شد. از جمله این راهبردهای کلیدی که در کنوانسیون‌های ۱۳ گانه به‌عنوان مبنای کار موجود می‌باشد، می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- جنایی قلمداد نمودن^۱ اقدامات تروریستی؛

- قابل مجازات نمودن این اقدامات و اعمال و درخواست تحت پیگرد قرار دادن

و یا استرداد عاملین؛

- نیاز به حذف قوانینی که باعث ایجاد استثنائاتی در این خصوص براساس ملاحظات سیاسی، فلسفی، ایدئولوژیک، نژادی، قومی، مذهبی و یا زمینه‌های مشابه دیگر می‌گردد؛

- درخواست تأکید از کشورها برای توسل به اقداماتی در خصوص جلوگیری از

اعمال تروریستی؛

- تأکید بر ضرورت همکاری، تبادل اطلاعات و فراهم آوردن مساعدت‌های لازم

در خصوص پیشگیری، انجام تحقیقات و مورد پیگرد قرار دادن اعمال تروریستی؛

در خاتمه این مبحث لازم به ذکر است که تمامی ۱۹۲ عضو سازمان ملل

متحد در تاریخ ۸ سپتامبر ۲۰۰۶ و در شصتمین نشست مجمع عمومی نسبت به تصویب استراتژی ضدتروریسم اقدام نمودند. این استراتژی سپس در یک نشست اعضای بلندپایه مجمع عمومی در تاریخ ۱۹ سپتامبر همان سال حالت اجرایی به خود گرفت. با تصویب این استراتژی می‌توان گفت که این اولین باری است که تمامی کشورها در خصوص یک راهبرد مشترک برای مبارزه با تروریسم توافق کردند. تصویب این استراتژی در واقع نماد واقعی سال‌ها تلاش و برآورده‌کننده تعهدی است که رهبران دنیا در سپتامبر سال ۲۰۰۵ در این مسیر به عمل آوردند.

متأسفانه علی‌رغم حرکت جامعه بین‌المللی برای رسیدن به یک نقطه واحد

در خصوص مقوله مبارزه با تروریسم تحرکات برخی کشورها مسیر این حرکت را تغییر

داد به طوری که تروریسم با سرکوبی و مقابله و تلافی، تلازم پیدا کرد و لذا به جای آنکه شاهد از بین رفتن خشونت باشیم، به نوعی شاهد آن بودیم که حلقه جدیدی در مسیر به وجود آمد که خود منشأ خشونت لیکن به نام مقابله با تروریسم بود.

سیاست ضد تروریسم اتحادیه اروپا

با وقوع انفجارات ۱۱ مارس ۲۰۰۴ در ایستگاه‌های قطار شهری مادرید، یک بار دیگر تهدیدات مداوم تروریسم از سوی اتحادیه مورد تأکید قرار گرفت. به لحاظ ترس و وحشت موجود از حملات تروریستی القاعده، رهبران اتحادیه اروپا به منظور پرکردن شکاف امنیتی موجود اقدامات جدیدی را تصویب و به مرحله اجرا گذارده و در همین راستا انجام هماهنگی‌هایی علیه تروریسم طی بهار و در ماه می سال ۲۰۰۴ در شورای اروپایی آغاز گردید.

قبل از وقوع حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر علیه آمریکا ابتکارات متعددی در رابطه با مبارزه با تروریسم در درون مجموعه کشورهای اتحادیه اروپا مطرح و در جریان بود. نقطه آغازین این همکاری‌ها به توافقات به عمل آمده در اجلاس سران در تامپرا^۱ در اکتبر سال ۱۹۹۹ باز می‌گردد. در این اجلاس بود که کشورهای عضو اتحادیه به صورت رسمی در رابطه با افزایش همکاری قضایی به منظور مبارزه با جرم و جنایات از جمله تروریسم توافق نمودند. تأکید بر این توافق در واقع نتیجه تجربه‌ای بود که کشورهای عضو در گذر زمان و تحمل سال‌ها سختی از ناحیه گروه‌های تروریستی داخلی از قبیل ETA^۲ و IRA^۳ به دست آورده بودند.

البته، حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر باعث گردید تا اقدامات ضد تروریستی اتحادیه اروپا شدت و سرعت بیشتری به خود بگیرد. ۱۰ روز پس از وقوع حملات مذکور انجام اقدامات عینی در دستور کار کمیسیون اروپا قرار گرفت. مجموعه فعالیت‌ها در این زمینه در نهایت منجر به تهیه طرح اقدامی شد که در تاریخ ۲۱ سپتامبر ۲۰۰۱ در جلسه ویژه شورای اروپا به تصویب رسید. بدین ترتیب اتحادیه اروپا چارچوبی را تصویب

1. Tampere

۲. یک سازمان مسلح اسپانیایی که در فهرست گروه‌های تروریستی اتحادیه اروپا قرار دارد (Euskadita) (Askatasuna)

۳. ارتش جمهوری خواه ایرلند (Irish Republican Army)

و بر آن اساس به تعریف اعمال تروریستی و مشخص نمودن میزان ضمانت اجراء مصوبات در هریک از کشورهای عضو پرداخت. به موجب چارچوب مشخص شده، عمل تروریستی به عملی اطلاق می‌گردد که با هدف ایجاد رعب و وحشت در درون مردم و ایجاد تغییر و یا حتی نابودی ساختارهای سیاسی، اقتصادی یا اجتماعی یک کشور صورت گرفته باشد. قتل، مجروح کردن، گروگان‌گیری، اخاذی، ساخت سلاح، حمله و یورش و یا تهدید به انجام هر یک از موارد فوق و ... از جمله مصادیق اعمال تروریستی به شمار می‌رود.

بمب‌گذاری‌های مرگبار ۱۱ مارس ۲۰۰۴ مادرید که ۱۹۰ کشته و حداقل ۱۴۰۰ زخمی بر جای گذاشت و مسئولیت آن را القاعده برعهده گرفت موجی از ترس و وحشت را در سراسر اروپا ایجاد نمود.

متعاقب این امر رؤسای کشورها و دولت‌های ۲۵ عضو اتحادیه اروپا اجلاس بهاره شورای اروپایی را با بحث و بررسی در رابطه با اقدامات ضد تروریستی آغاز نموده و طرح اقدامی که توسط وزرای خارجه و کشور آماده شده بود را به تصویب رساندند.

مباحث اصلی مورد توافق در اتحادیه اروپایی برای مقابله با تروریسم

۱. انسجام و اتحاد کشورهای عضو اتحادیه اروپا در صورت وقوع حملات

تروریستی: رهبران اتحادیه اروپا در تاریخ ۲۵ مارس ۲۰۰۴ بیانیه همبستگی را تصویب نمودند. براساس این بیانیه حمله به یک کشور حمله به تمامی کشورهای عضو تلقی شده و کشوری که گریبانگیر حملات تروریستی گردیده مستحق دریافت کمک اعم از نظامی و ... می‌باشد. این بیانیه در واقع به نوعی منعکس‌کننده ماده ۴۲ پیش‌نویس قانون اساسی اتحادیه اروپا (که تاکنون سرانجامی ناموفق داشته) می‌باشد. این ماده اجازه می‌دهد تا اتحادیه اروپا از تمامی توان و قوای خود از جمله منابع نظامی کشورهای عضو برای جلوگیری از وقوع تهدیدات و حملات تروریستی برای کمک به یک کشور عضو استفاده نماید.

۲. تعیین فردی به‌عنوان آقای تروریسم: رهبران اتحادیه اروپا در تاریخ ۲۵

مارس ۲۰۰۴ در یک اقدام جمعی معاون سابق وزیر کشور هلند آقای Gijs de Vries را به‌عنوان آقای تروریسم و هماهنگ‌کننده امور مربوط به مبارزه علیه تروریسم تعیین

نمودند. وی وظیفه هماهنگی عملیات ضد تروریسم در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و حصول اطمینان از اجرای توافقات به عمل آمده در حوزه مسئولیت خاور سولانا را برعهده دارد.

۳. اجرای توافقات قبلی به عمل آمده تا ژوئن ۲۰۰۴: رهبران اتحادیه اروپا

تصمیم گرفتند تا تاریخ ۳۰ ژوئن ۲۰۰۴ اقداماتی که بعد از حملات ۱۱ سپتامبر در آمریکا و براساس طرح اقدام اتحادیه در خصوص مبارزه علیه تروریسم مورد توافق قرار گرفته بود را در کشورهای عضو به مورد اجرا گذارند. اقدامات مذکور مواردی نظیر حکم بازداشت اروپایی،^۱ انجام تحقیقات مشترک و اقدامات ضد پول‌شویی را شامل می‌شود. لازم به ذکر است که این اقدامات و توافقات در کلیه کشورهای عضو به مورد اجرا گذارده نشد و آلمان نیز با توجه به سیستم غیرمتمرکز موجود که باعث کندی در تصمیم‌گیری می‌شود خواستار تعویق اجرای آن گردید. در ژوئن سال ۲۰۰۴ شورای اروپایی در رابطه با معرفی و به‌کارگیری حکم بازداشت اروپایی در اتحادیه به توافق رسید. بر آن اساس، کشورهای عضو می‌بایستی قوانینی را وضع و تصویب می‌نمودند که به این توافق از اول ژانویه ۲۰۰۴ حالت اجرایی می‌داد. براساس حکم بازداشت اروپایی، تحویل شخصی که به دلیل ارتکاب جرمی به تحمل حداقل ۴ ماه زندان محکوم گردیده توسط هر یک از کشورهای عضو که شخص مجرم هم اکنون در آن به سر می‌برد به مقامات قضایی کشور درخواست‌کننده اجتناب‌ناپذیر است.

۴. تقویت پلیس و دادگستری اروپایی و بهبود همکاری‌های عملیاتی: رهبران

اتحادیه اروپا از کشورهای عضو درخواست نمودند تا اطمینان حاصل نمایند که سازمان‌های مجری قانون نظیر سرویس‌های امنیتی، پلیس، گمرک و... با یکدیگر همکاری داشته و تمامی اطلاعات مربوط به مبارزه با تروریسم را تا حد امکان با یکدیگر مبادله نمایند. مقررات راجع به تعقیب افراد در نقاط مرزی و مبادله اطلاعات در خصوص مجرمان اعمال تروریستی قرار بود تا ژوئن ۲۰۰۵ تدوین و تصویب گردد. در این رابطه قرار است تا یک مرکز ثبت اروپایی به منظور نگهداری اطلاعات راجع به مجرمان و افراد فاقد صلاحیت تشکیل شود. از کشورهای عضو خواسته شده تا در رابطه با استفاده کامل و کاراتر از پلیس و دادگستری اروپایی اطمینان حاصل نمایند. در همین راستا این

1. European Arrest Warrant

کشورها بایستی تا حد امکان با ایجاد همکاری بیشتر میان نمایندگان پلیس و دادگستری اروپایی و کار اعضای تیم‌های تحقیق این مهم را محقق ساخته و تا ماه مه ۲۰۰۴ موافقتنامه‌ای را میان پلیس و دادگستری اروپایی فراهم نمایند.

شورای اروپایی همچنین از کشورهای عضو خواست تا نقش پلیس اروپایی در مبارزه علیه تروریسم را به طرق ذیل تقویت و پشتیبانی نمایند:

- تقویت ظرفیت‌های مقابله با تروریسم و فعال‌سازی مجدد نیروهای ویژه مبارزه با تروریسم؛

- حصول اطمینان از اینکه اطلاعات جنایی مرتبط با امر تروریسم در اسرع وقت توسط مجریان قانون کشورهای عضو اتحادیه اروپا در اختیار پلیس اروپایی قرار می‌گیرد.

رئیس نیروهای ویژه پلیس اروپایی موظف است تا چگونگی تقویت ظرفیت عملیاتی را مورد بررسی قرار داده و بر اطلاعات جاری و فعال تمرکز نماید. بدین ترتیب گزارشی در رابطه با حملات تروریستی مادرید تهیه خواهد شد.

۵. بررسی اطلاعات موجود در مراودات اینترنتی و تلفنی افراد: رهبران

اتحادیه اروپا به‌منظور تصویب مقررات جنجالی کنترل و نگهداری اطلاعات موجود در مراودات بین افراد توسط سرویس‌دهندگان، ژوئن ۲۰۰۵ را به‌عنوان یک ضرب‌الاجل تعیین نمودند. مقررات جدید که پیش‌نویس آن در حال تهیه و تنظیم بود، سرویس‌دهندگان تلفن‌های سیار و خطوط اینترنتی را ملزم می‌نمود تا اطلاعات ناشی از مراودات افراد را تا سه سال نگهداری نموده و در صورت لزوم و نیاز در اختیار سازمان‌های اطلاعاتی قرار دهند. سوابق ضبط شده از مکالمات انجام شده با تلفن سیار، اطلاعاتی نظیر شماره‌های مورد تماس و محل جغرافیایی مظنونین به ارتکاب جرم را قابل تشخیص می‌سازد. با استفاده از اطلاعات اینترنتی دسترسی به مواردی نظیر اسم، آدرس، مبدأ و مقصد ایمیل‌ها و وبسایت‌های مورد استفاده امکان‌پذیر می‌گردد.

۶. انتقال اطلاعات و سوابق مسافران شامل درج اطلاعات بیومتریک در

مدارک شناسایی، کنترل‌های مرزی: پایان سال ۲۰۰۴ ضرب‌الاجل تعیین شده جهت اتخاذ تصمیمات لازم به‌منظور درج اطلاعات بیومتریک^۱ در گذرنامه‌ها و روادیدها و قابل

خواندن و کنترل شدن آنها توسط رایانه بود^۱ و قرار بر این بود تا تعیین‌کننده‌های هویت بیومتریک در سیستم شنگن (SIS 2)^۲ نگهداری و ذخیره شوند.^۳

تا ژوئن ۲۰۰۴، قرار بود که کمیسیون اروپا مقررات اتحادیه اروپا در خصوص استفاده از اطلاعات مسافران هوایی توسط پلیس را معرفی کند. در این زمینه پیشنهادی از سوی اسپانیا ارائه گردید که براساس آن، خطوط هوایی مجبور به انتقال اطلاعات مسافرانی که از کشورهای ثالث می‌آیند، شده اند.

۷. تقویت و تشدید اقدامات امنیتی در دریا و بنادر: در این زمینه از

کمیسیون اروپا درخواست شده تا به منظور افزایش اقدامات امنیتی در بنادر، لنگرگاه‌ها و کشتی‌ها طرحی را آماده نماید.

۸. قطع منابع و پشتوانه های مالی تروریست‌ها: به‌منظور اجرای مصوبات و

تصمیمات اتخاذ شده در خصوص قطع منابع مالی تروریست‌ها و عملی نمودن این روند، رهبران اتحادیه اروپا دسامبر ۲۰۰۴ را برای اجرای دستورات و احکام صادره مبنی بر توقیف و مصادره اموال تروریست‌ها تعیین نمودند. قرار بود در اجلاس ژوئن ۲۰۰۴ پس از بحث و بررسی پیرامون موضوع، چارچوب و ضوابط کلی مربوط به ضبط اموال تروریست‌ها یا چگونگی برخورد با جرایم مربوطه تهیه شده و مورد موافقت قرار گیرد. ضوابط مزبور در جهت اطمینان یافتن از این مطلب است که تمام کشورهای عضو، مقررات مؤثر و معتبری را در خصوص ضبط اموال و روند رسیدگی به جرم تدوین و اجرا نمایند. در این زمینه شورای اتحادیه اروپا در تاریخ ۱۹ دسامبر ۲۰۰۴ به یک توافق سیاسی دست یافت، ولی پذیرش و تصویب رسمی تصمیمات فوق، پس از برداشتن شروط و تحفظ‌های مربوط به قانون اساسی و پارلمان‌های کشورهای عضو اتحادیه می‌باشد.

در این رابطه کمیسیون و بخش بانکی اروپا در حال ایجاد یک بانک اطلاعات الکترونیکی از تمام اشخاص و نهادهایی که دارایی‌های آنها توقیف شده، می‌باشند. قرار بود بانک اطلاعاتی مزبور در تابستان ۲۰۰۴ مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

1. Euro Activ, 4 march 2004

2. Second Generation Schengen Information System

3. Links Dossier on Biometrics

۹. ایجاد سازمان امنیتی اطلاعاتی اروپا^۱ و مشارکت و همکاری‌های بیشتر

امنیتی: در اجلاس بهاره سال ۲۰۰۴ شورای اروپا، نظریات متعددی به منظور تقویت و ارتقای سطح همکاری‌های امنیتی ارائه گردید. برخی از نظریه‌ها و پیشنهادات مطروحه مورد قبول واقع شد و برخی از نظریات درخصوص ایجاد یک سرویس اطلاعاتی اروپایی همچنان مورد بحث می‌باشد. در این زمینه، برخی از کارشناسان و صاحب‌نظران مسائل امنیتی استدلال می‌کنند که ایجاد یک دادستانی و سرویس اطلاعاتی اروپایی به مبارزه علیه جرایم سازمان‌یافته و تروریسم کمک خواهد کرد. قبل از اجلاس بهاره سال ۲۰۰۴، کشورهای اتریش و بلژیک خواهان ایجاد یک CIA اروپایی شده و تشکیل آن را برای شناسایی سریع تهدیدهای بالقوه امنیت اتحادیه اروپا، به ویژه تهدیدهای تروریستی ضروری دانستند. از طرف دیگر، فرانسه و انگلیس نسبت به مشارکت حساس امنیتی با ۱۵ عضو قبلی و ۱۰ عضو جدید اتحادیه اظهار بی‌میلی کردند. دو کشور مذکور در توجیه اقدام خود، استدلال می‌کردند از آن بیم دارند که چنین حرکتی منجر به افشای اطلاعات حساس گردد. به هر حال، فرانسه پیشنهاد مشارکت و همکاری عمیق‌تر امنیتی بین پنج کشور بزرگتر عضو اتحادیه موسوم به گروه ۵ متشکل از فرانسه، آلمان، انگلیس، اسپانیا و ایتالیا که بزرگترین سرویس‌های اطلاعاتی را داشته و مشابه هم کار می‌کنند را ارائه داد.

در رابطه با موارد فوق از خاویر سولانا، نماینده عالی و مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، خواسته شد تا گزارشی درخصوص اینکه چگونه مقام و دستگاه اطلاعاتی مورد نظر می‌تواند در داخل ساختار شورای اروپا ادغام شود، به اجلاس ژوئن ۲۰۰۴ شورای اتحادیه ارائه نماید.

۱۰. **سیاست خارجی و امنیتی مشترک:** رهبران اتحادیه اروپا متعهد شدند که به ریشه‌های تروریسم به عنوان مثال مشکلات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی در کشورهای مدیترانه و خاورمیانه، توجه نمایند و باتوجه به اینکه از این پس همکاری در مبارزه علیه تروریسم به عنوان نشانه و علامتی در تعیین روابط با کشورهای ثالث به کار خواهد رفت، اتحادیه اروپا از انعقاد موافقتنامه‌های تجاری و اعطای کمک به کشورهایی که در اقدامات ضدتروریستی اهمال یا کوتاهی می‌نمایند، خودداری نماید.

۱۱. **بیو تروریسم:** در تاریخ ۶ ژوئن ۲۰۰۳ کمیسیون اروپا تصمیماتی را در خصوص همکاری در اتحادیه اروپا در زمینه آمادگی و پاسخ به حملات شیمیایی و بیولوژیکی اتخاذ نمود. بر این اساس مقرر شد تا دستگاه‌های نظارتی فراگیر و توانایی‌های کنترل شیمیایی و بیولوژیکی کشورهای عضو بهبود یافته و اقدام به ایجاد سیستم‌های ملی هشدار دهنده و انتقال اطلاعات گردد.

۱۲. **موقعیت‌های اصلی:**^۱ چند روز پس از وقوع حملات تروریستی در مادرید، برتی اهرن^۲ نخست وزیر ایرلند و رئیس شورای اتحادیه اروپا درباره اولویتی که در زمان ریاست ایرلند بر اتحادیه اروپا به مبارزه علیه تروریسم داده شده، اظهار داشت با توجه به اهمیتی که تهدید تروریسم بر امنیت و ایمنی شهروندان اروپایی دارد، این پدیده در استراتژی امنیتی اروپا به عنوان یک نگرانی ویژه در نظر گرفته شده است. پیشرفت‌هایی که اخیراً در زمینه فعالیت‌های ضدتروریستی شامل همکاری پلیس و دستگاه‌های قضایی حاصل شده، موجب مهار منابع مالی تروریستم و تقویت امنیت هوایی و توسعه اسناد حقوقی بین‌المللی خواهد شد. نخست وزیر ایرلند افزود تحت ریاست ایرلند در این زمینه مبادرت به یک بررسی کامل و به روز کردن برنامه عملیاتی اتحادیه اروپا - که اکنون در دست اقدام و شرف وقوع است - کرده‌ایم و در هفته‌های آتی شاهد پیشرفت بیشتر طرح جدید خواهیم بود.

در تاریخ ۲۵ مارس ۲۰۰۴ در واکنش به عملیات تروریستی، اعلامیه مبارزه با تروریسم اتحادیه اروپا توسط خاویر سولانا^۳، نماینده عالی سیاست خارجی این اتحادیه منتشر گردید. در این بیانیه با تأکید بر لزوم مؤثرتر شدن اقدامات ضد تروریسم اتحادیه، اولویت اتحادیه در این زمینه مشارکت و همکاری بهتر اطلاعاتی میان کشورها عنوان شد. به نظر سولانا، اتحادیه اروپا باید کنترل مرزها و اسناد امنیتی را تقویت نموده و با شدت بخشیدن آن، کنترل تأمین منابع مالی تروریسم را مجدداً مورد بررسی قرار دهد. سولانا در این زمینه گفت: در خارج از اتحادیه نیازمند آن هستیم تا بررسی کنیم که چگونه می‌توانیم با دیگر کشورها کار کنیم. در جایی که می‌توانیم به شرکای مان در تقویت توانایی‌های ضدتروریستی‌شان کمک کنیم، باید این کار را انجام دهیم. سولانا

1. Main Positions
2. Berti AHREN
3. Javier SOLANA

اظهار داشت: اتحادیه اروپا باید به عزم جدید خود ادامه داده و با شناخت عوامل پشتیبانی‌کننده تروریسم، آنها را کنترل نماید. وی گفت هیچ هدف، انگیزه و علتی، تروریسم را توجیه نمی‌کند. هیچ چیز غفلت از اسباب و موجبات تروریسم را نیز توجیه نخواهد کرد.

کمیسیون اروپا اعتقادی ندارد که پاسخ صحیح به این حملات نیاز به ابزارها یا نهادهای جدید قانونی و حقوقی داشته باشد. زیرا اولاً به نظر کمیسیون، اغلب قوانین یا نهادهای معرفی، پیشنهاد، وضع یا ایجاد شده و تنها نیازمند تصویب یا اجرا می‌باشند. ثانیاً نمی‌شود منتظر روند طولانی قانونگذاری برای پاسخ‌گویی به چنین سببیت و بی‌رحمی‌هایی بود. بنابراین اولویت کنونی در هماهنگ‌کردن برنامه عملیاتی علیه تروریسم می‌باشد. به نظر کمیسیون اروپا، اجرای اقدامات مبارزه با تروریسم اغلب کند، ضعیف و ناکافی بوده و غیر قابل قبول می‌باشد.

یو لد باتر^۱ یکی از مسئولین اتحادیه اروپا نیز درخصوص مبارزه با تروریسم گفت: «تصمیم سران اتحادیه اروپا مبنی بر مشروط کردن اعطای کمک به کشورهای فقیر در حمایت آنها از مبارزه علیه تروریسم، یک قدم به عقب یعنی برگشت به روزهای بد قدیمی جنگ سرد می‌باشد که هر طرف سعی می‌کرد از کمک‌های اعطایی به عنوان وسیله‌ای برای پشتیبانی کشورهای هم‌پیمان و تحت نفوذ خود استفاده نماید. بنابراین ضروری است که تهدیدهای تروریسم از بین برده شود. به هر حال، کمک‌های اروپا برای رفع فقر از میلیون‌ها نفر و ایجاد شرایط برای یک جهان با ثبات تر، بایستی براساس نیاز اعطا شود، نه براساس ملاحظات سیاسی».

در تفسیر اعلامیه مبارزه با تروریسم رؤسای دولت‌های اروپایی، تونی بونیان سردبیر نشریه استیت واچ^۲ اظهار داشت که اعلامیه مذکور شامل اقداماتی است که بر آزادی‌های مدنی و حقوق اساسی مردم اروپا تأثیرگذار خواهد بود. ممکن است مردم آنها را بپذیرند و ممکن هم هست با این استدلال که این امر به این زودی‌ها دست‌یافتنی نیست آن را نپذیرند. آنچه کاملاً استثنایی است دو اقدامی می‌باشد که به نوعی مداخله در امور شخصی افراد تلقی می‌شود. لازم به ذکر است این دو مورد یعنی نگهداری و ضبط اجباری داده‌های موردنظر و انگشت‌نگاری اجباری در اروپا برای اسناد بیومتریک

1. Jo Lead Beater
2. State Watch

نتوانستند حتی در مجموعه قوانین سخت و سخت امنیتی ایالات متحده آمریکا راه پیدا کنند و زمانی که این ایده‌ها در این کشور مطرح شد شهروندان آمریکایی خود را تا بن دندان علیه این موضوع مسلح نمودند.

در تاریخ ۱۰ اکتبر ۲۰۰۳، ۴۵ وزیر دادگستری اروپایی با توافق بر لزوم بررسی امکان راه‌های مقابله با تروریسم، براهمیت و ارزش کنوانسیون مبارزه با تروریسم تأکید نمودند و مقرر گردید که این موضوع در شورای اروپا مورد بررسی قرار گیرد. متعاقب این امر شورای وزیران اروپا از تقویت معاهدات موجود در خصوص اعطای غرامت به قربانیان ترور و خانواده‌هایشان و اقدام علیه تأمین منابع مالی تروریسم حمایت کردند.

در بیانیه‌ای که در سپتامبر ۲۰۰۲ منتشر گردید، رهبران گروه ۸ بر تصمیم خود مبنی بر مبارزه با تمام اشکال تروریسم و سپردن عاملین حملات تروریستی به دستگاه عدالت و دادگستری تأکید نموده و خواستار تقویت همکاری‌های بین‌المللی به‌منظور اجرای سریع کنوانسیون مقابله با تروریسم سازمان ملل شده و از تمام وزرای مربوطه خواستند که اقدامات ویژه‌ای را در جهت تقویت همکاری‌های ضدتروریستی در زمینه‌های مهم انجام دهند.

۱۳. مراحل بعدی: انجام اقدامات و راه‌های تقویت برنامه مبارزه با تروریسم اتحادیه اروپا در اجلاس ژوئن ۲۰۰۴ شورای اتحادیه مورد بررسی قرار گرفت. قرار است که این موضوع در اجلاس‌ها و مناسبت‌های مختلف نیز مورد بررسی مجدد قرار گیرد. ازجمله این موارد می‌توان به برگزاری چهارمین دور گفتگوهای سران اتحادیه اروپا و آمریکای لاتین در دوره ریاست اتریش بر اتحادیه اروپا در وین اشاره نمود. در این اجلاس و در بیانیه پایانی طی بند کوتاهی بر اهمیت مبارزه و مقابله با تروریسم به شرح ذیل تأکید شد:

«در ارتباط با تروریسم، توافق شد که این موضوع در عین احترام به حقوق بشر بایستی به‌صورت تمام و کمال مورد توجه قرار گیرد»^۱.

۱. بیانیه چهارمین اجلاس سران اتحادیه اروپا و آمریکا لاتین ۱۱ - ۱۳ ماه مه ۲۰۰۶ در وین.

تاریخچه سازمان امنیت و همکاری اروپا^۱

سازمان امنیت و همکاری اروپا ریشه در اقدامات تنش‌زدایی در اوایل دهه ۱۹۷۰ دارد، یعنی زمانی که کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا^۲ به‌عنوان یک مجمع چندجانبه برای گفتگو و بحث بین شرق و غرب به‌وجود آمد. پس از دو سال بحث و گفتگو در هلسینکی و ژنو کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا به توافق درخصوص پیمان نهایی هلسینکی^۳ دست یافت که در تاریخ ۱ اوت ۱۹۷۵ به امضا رسید. این سند حاوی تعدادی تعهدات کلیدی و اساسی درخصوص مسائل، سیاسی- نظامی، اقتصادی- محیط زیستی و حقوق بشری بود. مواردی که در آنچه از آن اصطلاحاً به عنوان «روند هلسینکی»^۴ یاد می‌شود حالت محوریت به خود گرفت. این سند همچنین اصول ده‌گانه پایه و اساسی را درخصوص نحوه رفتار دولت‌ها با شهروندان خود و همچنین با یکدیگر بنا گذارد.

تا سال ۱۹۹۰، این کنفرانس به برگزاری جلسات و نشست‌هایی اقدام نمود که در آن تعهدات کشورها شکل گرفت و به صورت دوره‌ای به اجرایی‌نمودن این تعهدات پرداخت. البته با پایان یافتن جنگ سرد، اجلاس نوامبر ۱۹۹۰ سران در پاریس این کنفرانس را در مسیر جدید قرار داد. در این اجلاس از کنفرانس خواسته شده تا در پاسخ به چالش‌های جدید بعد از جنگ سرد که در اروپا به وقوع می‌پیوندد ایفای نقش نماید و بر این اساس بود که شکل‌گیری نهادهای دائمی و ظرفیت‌های اجرایی در این کنفرانس مطرح گردید و در نهایت به‌عنوان بخشی از روند نهادینه‌سازی این کنفرانس نام آن از کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا به سازمان امنیت و همکاری اروپا تغییر یافت.

کشورهای عضو و شریک برای همکاری

در حال حاضر این سازمان با ۵۶ کشور از اروپا، آسیای میانه و آمریکای شمالی^۵ بزرگترین سازمان امنیتی منطقه‌ای در دنیا را شکل می‌دهد. تعدادی از کشورها نیز به

1. Organization for Security and Co-operation in Europe(OSCE)

2. Conference on Security and Co-operation in Europe(CSCE)

3. Helsinki Final Act

4. Helsinki Process

۵. کشورهای عضو این سازمان عبارتند از: ۱. آلبانی، ۲. آندورا، ۳. ارمنستان، ۴. اتریش، ۵. آذربایجان، ۶. بلاروس،

۷. بلژیک، ۸. بوسنی هرزگوین، ۹. بلغارستان، ۱۰. کانادا، ۱۱. کرواسی، ۱۲. قبرس، ۱۳. جمهوری چک،

صورت شریک برای همکاری با این سازمان ارتباط دارند. این کشورها در دو گروه جغرافیایی به قرار ذیل تقسیم‌بندی شده‌اند:

مدیترانه‌ای: این گروه شامل ۶ کشور الجزایر، مصر، رژیم اشغالگر قدس (اسرائیل)، اردن، مراکش و تونس می‌باشد.

آسیایی: این گروه شامل ۵ کشور ژاپن، کره، تایلند، افغانستان و مغولستان می‌باشد.

امور ذیل از جمله وظایف و مسئولیت‌های ریاست سازمان به شمار می‌رود: هماهنگی نهادهای سازمان؛ نمایندگی سازمان؛ نظارت بر فعالیت‌های مرتبط با جلوگیری از مناقشه، مدیریت بحران و بهبود اوضاع پس از بحران؛

کشورهای عضو، ریاست سازمان را به صورت چرخشی و سالانه عهده‌دار شده و وزیر امور خارجه هر کشور با قرار گرفتن در جایگاه ریاست به ایفای وظایف فوق‌الذکر مبادرت می‌ورزد. روسای قبلی و آتی، رئیس فعلی را در انجام وظایف محوله یاری داده و هر سه آنها تروئیکای سازمان را شکل می‌دهند.

از سال ۱۹۹۱ که کنفرانس به سازمان تبدیل شد تاکنون وزرای خارجه ۱۷ کشور^۱ ریاست این سازمان را عهده‌دار بوده‌اند که اولین آنها هانس دیتريش گنشر، وزیر

۱۴. دانمارک، ۱۵. استونی، ۱۶. فنلاند، ۱۷. فرانسه، ۱۸. گرجستان، ۱۹. آلمان، ۲۰. یونان، ۲۱. واتیکان، ۲۲. مجارستان، ۲۳. ایسلند، ۲۴. ایرلند، ۲۵. ایتالیا، ۲۶. قزاقستان، ۲۷. قرقیزستان، ۲۸. لتونی، ۲۹. لیختن اشتاین، ۳۰. لیتوانی، ۳۱. لوکزامبورگ، ۳۲. مقدونیه، ۳۳. مالت، ۳۴. مالدووی، ۳۵. موناکو، ۳۶. مونته‌نگرو، ۳۷. هلند، ۳۸. نروژ، ۳۹. لهستان، ۴۰. پرتغال، ۴۱. رومانی، ۴۲. روسیه، ۴۳. سن مارینو، ۴۴. صربستان، ۴۵. اسلواکی، ۴۶. اسپانیا، ۴۷. سوئیس، ۴۸. سوئد، ۴۹. تاجیکستان، ۵۰. ترکیه، ۵۱. ترکمنستان، ۵۲. اکراین، ۵۳. انگلیس، ۵۴. ازبکستان، ۵۵. ایالات متحده آمریکا (لازم به ذکر است که اطلاعات راجع به این کشورها اعم از تاریخ عضویت و... در پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان امنیت و همکاری اروپا به آدرس www.osce.org/about/13131 در دسترس می‌باشد).

۱. اسامی وزرای خارجه کشورهای عضو که از سال ۱۹۹۱ تا کنون ریاست این سازمان را عهده‌دار بوده‌اند به قرار ذیل می‌باشد:

2007: Miguel Angel Moratinos (Spain)

2006: Karel De Gucht (Belgium)

2005: Dimitrij Rupel (Slovenia)

2004: Solomon Passy (Bulgaria)

2003: Jaap de Hoop Scheffer, Followed by Bernard Rudolf Bot (The

خارجه آلمان در سال ۱۹۹۱ و آخرین آنها وزیر خارجه اسپانیا میگوئل آنجل موراتینوس در سال جاری میلادی می باشد.

نهادهای سازمان امنیت و همکاری اروپا را به طور کلی می توان در سه گروه به شرح ذیل تقسیم بندی نمود:

۱. نهادهای مذاکره کننده و تصمیم گیر شامل:

- شورای سران و وزرا؛
- شورای دائمی؛
- مجمع همکاری امنیتی؛
- مجمع اقتصادی؛

۲. نهادهای اجرایی:

- ریاست؛
- تروئیکا؛
- نمایندگان شخصی رئیس دوره ای؛
- مجمع پارلمانی سازمان؛
- دفتر نهادهای دموکراتیک و حقوق بشر؛
- کمیساریای عالی اقلیت های ملی؛
- نمایندگان سازمان در زمینه آزادی مطبوعات؛

Netherlands)
2002: Jaime Gama, Followed by Antonio Martins da Cruz (Portugal)
2001: Mircea Dan Geoana (Romania)
2000: Wolfgang Schuessel, Followed by Benita Ferrero-Waldner (Austria)
1999: Knut Vollebaek (Norway)
1998: Bronislaw Geremek (Poland)
1997: Niels Helveg Petersen (Denmark)
1996: Flavio Cotti (Switzerland)
1995: Laszlo Kovacs (Hungary)
1994: Beniamino Andreatta, Followed by Antonio Martino (Italy)
1993: Margaretha af Ugglas (Sweden)
1992: Jiri Dienstbier, followed by Josef Moravcik (Czechoslovakia)
1991: Hans-Dietrich Genscher (Germany)

دبیرخانه شامل:

- واحد اقدام ضد تروریسم؛
- واحد همیاری ضد قاچاق؛
- مرکز پیشگیری از بروز مناقشه؛
- همکاری خارجی؛
- برجسته نمودن موضوع جنسیت^۱؛
- دفتر نظارت داخلی؛
- دفتر هماهنگ کننده فعالیت‌های اقتصادی و زیست محیطی سازمان؛
- واحد امور استراتژیک پلیسی؛
- بخش آموزش؛
- گروه عالی برنامه‌ریزی؛
- دستیار سازمان در اجرای موافقت‌نامه‌های دوجانبه؛
- نماینده سازمان نزد کمیسیون مشترک لتونی- روسیه در رابطه با بازنشستگان نظامی؛
- نماینده سازمان نزد کمیسیون متخصصین استونیایی در خصوص بازنشستگان نظامی؛

۳. نهادهای مرتبط با سازمان شامل:

- دادگاه سازش و داوری؛
 - گروه مشورتی مشترک؛
 - کمیسیون مشورتی فضای باز^۲؛
- به‌طور کلی فعالیت‌های سازمان امنیت و همکاری اروپا در سه بخش به شرح ذیل قابل تقسیم‌بندی است:

۱. بُعد سیاسی، نظامی: این بخش در برگیرنده فعالیت‌های مربوط به کنترل تسلیحات، مدیریت مرزها، مبارزه با تروریسم، پیشگیری از بروز مناقشه، اصلاحات نظامی و امور پلیسی می‌شود.

1. Gender Mainstreaming
2. Open Skies Consultative Commission

۲. بُعد اقتصادی، محیط زیستی: این بخش شامل فعالیت‌های مربوط به اقدامات ضد قاچاق، فعالیت‌های اقتصادی، فعالیت‌های محیط زیستی می‌شود.

۳. بُعد انسانی: این بخش شامل اقدامات ضد قاچاق، دموکراتیک نمودن، تحصیل، انتخابات، برابری جنسی، حقوق بشر، آزادی مطبوعات، حقوق اقلیت‌ها، قوانین و بردباری و عدم تبعیض می‌شود.

فعالیت‌های مقابله با تروریسم سازمان

سازمان امنیت و همکاری اروپا با متخصصینی که در ارتباط با پیشگیری از بروز مناقشات، مدیریت بحران و سیستم هشدار سریع در اختیار دارد سعی در ارائه کمک‌هایی در زمینه مقابله با تروریسم در عرصه بین‌المللی دارد. بسیاری از اقدامات مؤثر و کارآمد در زمینه مقابله با تروریسم عملاً در حوزه کارهایی قرار می‌گیرد که این سازمان از مدت‌ها قبل در خصوص آنها فعال بوده است.

از جمله این موارد می‌توان به آموزش نیروهای پلیس و همچنین کنترل‌های مرزی اشاره نمود. به طور کلی از مجموع نهادهای مورد اشاره در مبحث چهارم این فصل، نهادهای ذیل در امر مبارزه با تروریسم در درون سازمان فعال می‌باشند:

واحد اقدام ضد تروریسم (دبیرخانه)؛ مجمع همکاری امنیتی؛ دفتر نهادهای دموکراتیک و حقوق بشر؛ دفتر هماهنگ‌کننده فعالیت‌های اقتصادی و زیست‌محیطی ازمان (دبیرخانه).

باتوجه به اهمیت واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا در که در داخل مجموعه دبیرخانه فعالیت می‌نماید و به نوعی محوریت امر مبارزه با تروریسم در این سازمان را عهده‌دار می‌باشد در فصل بعدی به بحث و بررسی در خصوص این واحد خواهیم پرداخت.

واحد اقدام ضد تروریسم^۱ سازمان امنیت و همکاری اروپا

به دنبال حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ علیه ایالات متحده آمریکا، سازمان امنیت و همکاری اروپا نیاز به تأسیس یک نقطه مرکزی در درون سازمان با هدف هماهنگی و

1. ATU (Action Against Terrorism Unit)

تسهیل تمامی فعالیت‌هایی که در راستای مبارزه با تروریسم انجام می‌گیرد را احساس نمود و آن را در دستور کار خود قرار داد و در فاصله زمانی اندکی طرح اقدام بخارست در رابطه با مبارزه^۱ با تروریسم در شورای وزیران^۲ این سازمان در تاریخ ۴ دسامبر سال ۲۰۰۱ به تصویب رسید و بدین ترتیب زمینه ایجاد و تأسیس واحد اقدام ضد تروریسم فراهم آمد.

این واحد با هدف جلوگیری و مبارزه با تروریسم، ۵۵ کشور عضو سازمان، ریاست دوره‌ای و دبیر کل را در فعالیت هایشان مورد حمایت قرار می‌دهد. هدف کلی و عمومی این واحد آن است که در هماهنگی با شرکای داخلی و خارجی به درخواست‌های کمک و مساعدت کشورهای عضو در رابطه با فعالیت‌های ضد تروریستی عکس‌العملی سریع و کارآمد نشان داده و پاسخگوی این نیاز اعضا باشد. یکی از اهداف اصلی واحد اقدام ضد تروریسم، مشخص ساختن فاصله موجود میان توانایی‌های کشورهای عضو در عملیات ضد تروریستی می‌باشد. تاکنون واحد مربوطه موفق گردیده تا فهرستی از اقدامات ظرفیت سازی چندجانبه و دوجانبه در زمینه مبارزه با تروریسم در حوزه کشورهای سازمان از زمان تصویب قطعنامه ۱۳۷۳^۳ شورای امنیت سازمان ملل در سپتامبر ۲۰۰۱ را فراهم نماید. واحد اقدام ضد تروریسم همچنین به عنوان یک واحد اطلاع رسانی در زمینه مبارزه با تروریسم برای کشورهای عضو و سایر سازمان‌های منطقه‌ای، زیر منطقه ای^۴ و غیر دولتی عمل می‌نماید.

برنامه کار امنیت اشتراکی^۵ واحد اقدام ضد تروریسم

هدف اصلی برنامه کار امنیت اشتراکی، تقویت روابط بین سازمان و نهادهای مسئول در زمینه بهبود و توسعه امنیت جامع در حوزه سازمان امنیت و همکاری اروپا می‌باشد. همکاری و پرهیز از تکرار تلاش‌ها و اقدامات انجام شده یکی از راهبردهای

1. Bucharest Action Plan for Combating Terrorism

2. Ministerial Council

۳. این قطعنامه در ۴۳۸۵ نشست شورای امنیت و در تاریخ ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۱ به تصویب رسید. متن کامل قطعنامه در پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان ملل در بخش مربوط به اسناد به آدرس: www.un.org/Docs قابل دسترسی می‌باشد.

4. Sub-regional

5. Plat form for Co-operative Security

اساسی سازمان در این زمینه است. واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا تحت نظارت سازمان ملل متحد قرار داشته و فعالیت‌های خود را بر آن اساس انجام می‌دهد.

به عنوان یک ترتیب منطقه‌ای تحت فصل هشتم منشور ملل متحد، سازمان امنیت و همکاری اروپا تصدیق می‌نماید که قطعنامه‌های شورای امنیت سازمان ملل متحد تشکیل‌دهنده چارچوب قانونی و حقوقی برای مبارزه علیه تروریسم بوده و این سازمان خود را نسبت به قطعنامه شماره ۱۳۷۳ شورای امنیت سازمان ملل متحد، متعهد نموده است. این الزامات شامل چارچوب حقوقی و سیاسی برای فعالیت‌های واحد اقدام ضد تروریسم می‌باشد.

برای تکمیل این اسناد، کشورهای عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا دستورالعمل ضد تروریسم سازمان را به وجود آوردند. و در این راستا مراتب را به طرح اقدام بخارست، بخش مربوط به سازمان در رابطه با تلاش جامع در مبارزه علیه تروریسم ارجاع دادند.

به دنبال این سند، در یک کنفرانس بین‌المللی که توسط سازمان امنیت و همکاری اروپا و دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد^۱ در تاریخ‌های ۱۳ و ۱۴ دسامبر ۲۰۰۱ در قرقیزستان تشکیل گردید، برنامه اقدام بیشکک^۲ تصویب شد. کنفرانس و برنامه مذکور به‌طور قابل ملاحظه‌ای تلاش‌های جامع امنیتی و مبارزه با تروریسم را خصوصاً در آسیای مرکزی تقویت نمودند.

سازمان امنیت و همکاری اروپا در نشست شورای وزیران در سال ۲۰۰۲ در پرتو^۳ رژیم ضد تروریسم خود را بواسطه تصویب منشور سازمان در خصوص جلوگیری و مبارزه با تروریسم و همچنین اتخاذ تصمیمی در رابطه با اجرای تعهدات و فعالیت‌های سازمان در زمینه مبارزه با تروریسم تقویت نمود. سند اخیر باعث تقویت فعالیت‌های ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا گردید، چرا که در این سند خطرات ناشی از سلاح‌های کشتار جمعی که در اختیار تروریست‌ها قرار دارد مورد توجه قرار گرفته بود. در این سند همچنین چهار حوزه استراتژیک در رابطه با جلوگیری و

1. UN office on Drugs and Crime (UNODC)
2. Bishkek Programme of Action
3. Porto

مبارزه با تروریسم مورد شناسایی قرار گرفته بود که این زمینه‌ها عبارتند از: اداره و کنترل بوسیله پلیس، امنیت مرزی، مبارزه با قاچاق و سرکوب تأمین مالی تروریست‌ها. برای پیشبرد اقدامات ضد تروریستی سازمان امنیت و همکاری اروپا، وزرای خارجه کشورهای عضو سازمان در نشست ماستریخت در دسامبر سال ۲۰۰۳ تصمیماتی را در رابطه با امنیت اسناد مسافرتی و ایجاد شبکه ضد تروریسم اتخاذ نمودند. وزرای امور خارجه در این نشست همچنین تصمیم متخذه توسط مجمع همکاری امنیتی در زمینه سیستم‌های قابل حمل دفاع هوایی^۱ در راستای تقویت کنترل صادرات و انبار نمودن چنین تسلیحاتی را مورد تأیید قرار دادند.

در نشست ۲۰۰۴ شورای وزیران در صوفیا، کشورهای عضو نسبت به اتخاذ ۷ تصمیم که باعث تقویت بیشتر تلاش‌های ضد تروریسم سازمان می‌گردید، اقدام نمودند. تصمیمات مذکور درخصوص استفاده از اینترنت برای اهداف تروریستی (تصمیم شماره ۳/۰۴ شورای وزیران)، افزایش امنیت کانتینرها (تصمیم شماره ۹/۰۴ شورای وزیران)؛ و تصمیم راجع به گزارش گذرنامه‌های مفقوده و یا به سرقت رفته به سیستم جستجوی خودکار و بانک اطلاعاتی اسناد مسافرتی مفقوده اینترپل^۲ (تصمیم شماره ۴/۰۴ شورای وزیران) می‌باشد. علاوه بر موارد مذکور تصمیم درخصوص اجرای بیشتر سند سازمان امنیت و همکاری اروپا درخصوص انبار و نگهداری مهمات متعارف (تصمیم شماره ۵/۰۴ شورای وزیران) و تأیید تصمیمات مجمع همکاری امنیتی شامل: عناصر استاندارد سازمان امنیت و همکاری اروپا درخصوص گواهی مصرف کننده نهایی و رویه‌های تصدیق و تأیید برای صادرات تسلیحات کوچک و سلاح‌های سبک^۳ (تصمیم شماره ۶/۰۴ شورای وزیران)، اصول سازمان امنیت و همکاری اروپا در زمینه کنترل دلالتی تسلیحات کوچک و سلاح‌های سبک (تصمیم شماره ۷/۰۴ شورای وزیران) و اصول سازمان امنیت و همکاری اروپا در رابطه با کنترل صادرات

-
1. Forum for Security Co-operation on Man- Portable Air Defense Systems (MANPADS)
 2. Interpol's Automated Search Facility/Stolen Travel Document Database (ASFSTD)
 3. Small Arms and Light Weapons (SALW)

سیستم‌های قابل حمل دفاع هوایی^۱ (تصمیم شماره ۸/۰۴ شورای وزیران) را مورد اشاره قرار داد.

شرکای بین‌المللی واحد اقدام ضدتروریسم سازمان

واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا در کنار یاری رساندن به کشورهای عضو، با تعداد زیادی از سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای همکاری دارد که از جمله این سازمان‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- کمیته ضدتروریسم سازمان ملل متحد؛
- کمیته تحریم القاعده و طالبان؛
- کمیته قطعنامه شماره ۱۵۴۰ شورای امنیت سازمان ملل متحد؛
- اتحادیه اروپا؛
- ناتو؛
- شورای اروپا؛
- ابتکار آدریاتیک - یونیان^۲؛
- اتحادیه آفریقا؛
- انجمن کشورهای جنوب و شرق آسیا (آسه آن)؛
- سازمان همکاری اقتصادی دریای سیاه؛
- سازمان همکاری آسیای مرکزی؛
- ابتکار اروپای مرکزی^۳؛
- کشورهای مستقل مشترک‌المنافع؛
- مرکز ضد تروریسم کشورهای مستقل مشترک‌المنافع؛
- سازمان موافقت نامه همکاری‌های امنیتی؛
- دبیر خانه مشترک المنافع؛
- کنفرانس تعامل و اقدامات اعتمادساز در آسیا؛
- شورای کشورهای دریای بالتیک؛

1. Man- Portable Air Defense Systems (MANPADS)
2. Adriatic – Ionian Initiative (AII)
3. Central European Initiative (CEI)

- شورای اتحادیه اروپا؛
- جامعه اقتصادی اوراسیا؛
- یوروپل؛
- نیروی اقدام مالی در زمینه پولشویی؛
- گوام^۱؛
- سازمان بین‌المللی انرژی اتمی؛
- سازمان بین‌المللی هوانوردی غیر نظامی؛
- سازمان بین‌المللی دریانوردی؛
- سازمان بین‌المللی مهاجرت؛
- روابط بین‌الملل و شبکه امنیتی؛
- اینترپل؛
- جامعه ملل عرب؛
- سازمان کشورهای آمریکایی؛
- کمیته سازمان کشورهای آمریکایی علیه تروریسم؛
- سازمان همکاری شانگهای؛
- ابتکار همکاری جنوب و شرق اروپا؛
- مرکز منطقه‌ای ابتکار همکاری جنوب و شرق اروپا برای مبارزه علیه جنایات فرامرزی؛
- روند همکاری جنوب و شرق اروپا؛
- پیمان ثبات؛
- سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد^۲؛
- کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد؛
- کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل متحد؛
- مؤسسه بین منطقه‌ای جرم و عدالت سازمان ملل متحد؛
- بانک جهانی؛

2. GUAM (Georgia,Ukraine,Azerbaijan,Moldova)

1. UNESCO

فعالیت‌ها

بخش اول - امنیت گذرنامه و اسناد مسافرتی: برنامه امنیت اسناد مسافرتی

یکی از برنامه‌های ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا است که از مدت‌ها قبل در جریان بوده است. کشورهای عضو سازمان، از همان ابتدا بر اهمیت بهبود وضعیت امنیتی اسناد مسافرتی در محدوده جغرافیایی سازمان به منظور کسب موفقیت در امر مبارزه با تروریسم واقف بوده و به همین دلیل از سه سال پیش این موضوع یکی از موارد اصلی مطرح در برنامه کارهای ضد تروریسم سازمان بوده است. طرح اقدام بخارست برای مبارزه با تروریسم مصوب دسامبر ۲۰۰۱ اهمیت جلوگیری از تردد تروریست‌ها از طریق اعمال کنترل‌های مرزی کارآمد و همچنین از طریق اعمال کنترل‌هایی درخصوص صدور اوراق هویتی و اسناد مسافرتی و جلوگیری از جعل آنها، فراهم آوردن اسناد جعلی و کلاه برداری را نشان می‌دهد.

براساس طرح اقدام بخارست، در جلسات و نشست‌های بعدی شورای وزیران سازمان، تصمیمات الحاقی و اضافی دیگری اتخاذ گردید که ابعاد ملموس و عملی تری در رابطه با کار سازمان در زمینه امنیت اسناد مسافرتی را فراهم آورد. شورای وزیران در ماستریخت تصمیم گرفت که تمامی کشورهای عضو سازمان تا دسامبر سال ۲۰۰۴، بایستی با اجرایی نمودن حداقل استانداردهای امنیتی مرتبط با صدور و کار با گذرنامه‌ها و اسناد مسافرتی که از سوی سازمان بین‌المللی هوانوردی^۱ مشخص می‌شود، در راستای رعایت کامل این تصمیمات حرکت نمایند. نمایندگان به‌علاوه تمامی کشورهای عضو سازمان بایستی نسبت به آغاز صدور اسناد مسافرتی قابل خواندن توسط دستگاه اقدام نموده و در صورت امکان تا دسامبر ۲۰۰۵ عکس‌های اسناد مسافرتی شماره‌دار شود. ضمن آنکه تصمیم مذکور همچنین شامل استانداردهای صدور گذرنامه با در نظر گرفتن یک مورد از مشخصه‌های بیومتریک یا موارد بیشتری از آن می‌باشد. در نشست سال ۲۰۰۴ شورای وزیران در صوفیا مقرر شد که تمامی کشورهای عضو سازمان بایستی در اسرع وقت، تمامی موارد مربوط به اسناد مسافرتی بین‌المللی مفقوده و یا مسروقه خام و یا متعلق به اشخاص را به سیستم جستجوی خودکار و یا بانک اطلاعاتی اسناد مسافرتی مفقوده اینترپل^۲ گزارش نمایند.

1. International Civil Aviation Organization (ICAO)

2. Ibid., 12.

واحد اقدام ضد تروریسم سازمان تلاش‌های قابل توجهی را درخصوص مهیا و تسهیل فنی کمک‌های ظرفیت سازی برای اجرای تعهدات مذکور به عمل آورده است. فعالیت‌هایی که در این حوزه صورت می‌گیرد عمدتاً از طریق کمک‌های خارج از بودجه سازمان که توسط دولت ایالات متحده ارائه می‌گردد و همچنین سایر اعطاکندگان نظیر آلمان، فرانسه و سایر منابع بودجه‌ای در چهار بخش ذیل مورد استفاده قرار می‌گیرد:

۱. افزایش ظرفیت‌ها و بهبود همکاری‌های مرزی^۱ در ردیابی و جلوگیری از جعل اسناد مسافرتی؛
 ۲. ترغیب ارتقای خصیصه‌های امنیتی فنی اسناد مسافرتی با هدف مشکل‌ترنمودن جعل این اسناد برای تروریست‌ها و سایر جنایتکاران؛
 ۳. اجرای حداقل استانداردهای تعیین‌شده از سوی سازمان بین‌المللی هوانوردی در رابطه با استفاه و صدور گذرنامه‌ها با هدف افزایش قابلیت اطمینان و قابلیت اعتماد نسبت به تمامی روندهای مربوطه و کاهش توانایی تروریست‌ها و سایر جنایتکاران برای به‌دست‌آوردن اسناد مسافرتی کاملاً قانونی؛
 ۴. ترغیب برای اجرای تعهد مربوط به گزارش اسناد مسافرتی مفقوده و مسروقه به اینترپل به منظور کاهش امکان استفاده چنین اسنادی برای اهداف تروریستی و یا سایر اهداف جنایت‌کارانه.
- فعالیت‌های انجام شده در این حوزه توسط واحد اقدام ضد تروریسم عبارتند از:
- برگزاری یک کنفرانس بزرگ مشترک با سازمان بین‌المللی هوانوردی در مارس ۲۰۰۴ در وین که بر روی مقامات عالی‌رتبه ملی مسئول در زمینه امنیت اسناد مسافرتی متمرکز بود؛
 - برگزاری ۵ کارگاه منطقه‌ای درخصوص مقابله با جعل اسناد مسافرتی در فاصله زمانی سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۴ در اورهید، بیشکک، زاگرب، تالین و تاشکند^۲؛
 - برگزاری دو کارگاه در رابطه با حداقل استانداردهای امنیتی سازمان بین‌المللی هوانوردی در زمینه بررسی و صدور گذرنامه در سال ۲۰۰۵ در صوفیا و آلماتی^۱؛

1. Cross-border Co-operation

2. Orhid, Bishkek, Zagreb, Tallin and Tashkent

- انجام دیدارها و ملاقات‌هایی میان کارشناسان سازمان بین‌المللی هوانوردی و سایر کارشناسان با کشورهای عضو متقاضی به منظور ارائه توصیه‌های فنی با توجه به خصیصه‌های نوین امنیتی و استانداردهای اسناد مسافرتی.

بخش دوم- همکاری حقوقی در رابطه با امور جنایی اکثر فعالیت‌های تروریستی امروزه در عرصه بین‌المللی صورت گرفته و لذا فرامرزی می‌باشند. در نتیجه، همکاری حقوقی دو حوزه قضایی یا بیشتر به منظور انجام تحقیقات موفقیت‌آمیز در خصوص تروریسم و سایر جرایم مرتبط و پیگیری مرتکبین این جرایم معمولاً لازم و ضروری می‌باشد.

متأسفانه، وجود سیستم‌های قضایی متفاوت، فقدان موافقت‌نامه‌های چندجانبه و دوجانبه در زمینه معاضدت قضایی یا استرداد و گاهی اوقات ملاحظات حقوق بشری، از موانع جدی بر سر راه همکاری‌های بین‌المللی که هدف آنها جلوگیری از اعمال تروریستی و حصول اطمینان از مجازات تروریست‌ها و حامیان آنها است، می‌باشند.

باتوجه به این مشکلات، قطعنامه‌های شماره ۱۴۵۶، ۱۳۷۳ و ۱۵۶۶ شورای امنیت سازمان ملل متحد از کشورها می‌خواهد «در مبارزه علیه تروریسم خصوصاً با کشورهایایی که در آنجا و یا علیه اتباع آن اعمال تروریستی به وقوع پیوسته، با عنایت به تعهدات آنها به موجب حقوق بین‌الملل و به منظور پیدا کردن محل‌های امن و گرفتن این محل‌ها از تروریست‌ها و آوردن آنها به پای میز محاکمه، براساس اصل استرداد یا تعقیب هر شخصی که اعمال تروریستی را حمایت یا تسهیل کرده و یا در آن شرکت داشته و یا اینکه تلاش می‌نماید در فعالیت‌های مرتبط با تأمین مالی، طراحی، اجرا و یا ارتکاب این اعمال و یا فراهم آوردن محل‌های امن مشارکت داشته باشد، همکاری کامل بنمایند».

علاوه بر آن در عرصه بین‌الملل، ۱۲ میثاق و پروتکل جهانی ضد تروریسم و کنوانسیون پالمو^۲ علیه جنایات سازمان یافته فراملی زمینه همکاری‌های حقوقی در این زمینه را فراهم می‌نماید. با این حال به‌وجود آوردن زمینه‌های حقوقی بهتر برای چنین

1. Sofia and Almaty
2. 12 Universal Anti-terrorism Conventions and Protocols and the Palermo Convention

همکاری‌هایی (اعم از دو یا چندجانبه) همواره برای جامعه بین‌المللی واجد اهمیت بوده است.

باتوجه به موارد فوق، کشورهای عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا تعهد و پایبندی خود را در تصمیم ۴/۰۵ اجلاس شورای وزیران سازمان در لوبلیانا درخصوص افزایش همکاری‌های حقوقی در امور جنایی برای مقابله با تروریسم بیان داشته‌اند. تاکنون برون ده و نتیجه ملموس همکاری واحد اقدام ضد تروریسم سازمان در امور جنایی مرتبط با برنامه‌های تروریستی شامل چهار کارگاه طراحی شده توسط این واحد با مشارکت دفتر مقابله با جرم و جنایت سازمان ملل^۱ به شرح ذیل می‌باشد:

برگزاری دو کارگاه در سطح گسترده با حضور کارشناسان سازمان امنیت و همکاری اروپا در وین (آوریل ۲۰۰۵ و مارس ۲۰۰۶). در این کارگاه ۱۵۰ مقام ارشد کشورهای عضو و شریک برای همکاری و نمایندگانی از کلیه سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با موضوع حضور داشتند.

در کارگاه اول تمرکز بحث بر روی بهترین نمونه‌های موجود و همچنین مشکلات جاری در معاضدت قضایی دوجانبه و استرداد در قضایای مربوط به تروریسم و جنایات سازمان‌یافته بود. در کارگاه دوم هر چند موضوع استرداد و معاضدت قضایی دوجانبه مورد تأکید قرار گرفت، بحث اصلی بر موضوع بهبود ابزار کمکی فنی دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد خصوصاً بسته نرم افزاری جدید (ابزار ارائه درخواست معاضدت قضایی متقابل)^۲ که در این کارگاه معرفی و بین اعضا توزیع شد، متمرکز بود.

علاوه بر موارد فوق‌الذکر درخصوص کارگاه‌های گسترده سازمان، واحد اقدام ضد تروریسم با مشارکت دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل دو کارگاه آموزشی ملی را برای قضات، دادستان‌ها و سایر مقامات قضایی برگزار کرده است. اولین کارگاه ملی در بلگراد پایتخت صربستان در دسامبر سال ۲۰۰۵ و دومین کارگاه در ایروان پایتخت ارمنستان در ژوئن سال ۲۰۰۶ برگزار گردید. در هر دوی این کارگاه‌ها بر روی چارچوب حقوقی جهانی برای همکاری‌های قضایی بین‌المللی در امور جنایی و

1.. UN Office on Drugs and Crime (UNODC)

2. Mutual Legal Assistance Request Writing Tool

بهبود ابزار ارائه درخواست معاضدت قضایی متقابل دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل تمرکز گردید.

لازم به ذکر است که این کارگاه های ملی براساس درخواست مقامات ملی مسئول، طراحی و اجرا گردید. لازم به ذکر است که این آمادگی در واحد اقدام ضدتروریسم سازمان وجود دارد تا چنین کارگاه های آموزشی را بنا به درخواست کشورهای عضو برگزار نماید.

بخش سوم - افزایش امنیت کانتینرها: با توجه به خطرات موجود در حمل و

نقل کالا با استفاده از کانتینر و نقش مهمی که افزایش امنیت کانتینرها می تواند در بهبود تجارت بین المللی و همکاری های اقتصادی ایفاد نماید، کشورهای عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا، در نشست ۴ و ۵ دسامبر ۲۰۰۴ شورای وزیران در صوفیا تصمیم شماره ۹/۰۴ را در این خصوص اتخاذ نمودند. آنها متعهد شدند که بدون تاخیر و براساس قوانین داخلی خود عمل نموده و منابع لازم را برای افزایش امنیت کانتینرها براساس بهترین رویه ها و معیارها و استانداردهای مورد توافق بین المللی در اختیار قرار دهند.

به عنوان بخشی از اجرای این تصمیم، واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا یک کارگاه دو روزه متخصصین فنی را طراحی و در تاریخ های ۷ و ۸ فوریه ۲۰۰۵ در وین برگزار نمود. در این کارگاه موضوع آسیب پذیری کانتینرها به عنوان یک وسیله بالقوه برای انجام حملات تروریستی و همچنین اهمیت تمامی اقدامات لازم برای توجه به این زمینه با استفاده از موقعیت هایی که سازمان امنیت و همکاری اروپا می تواند برای بهبود و تسهیل تلاش های آنها برای تقویت امنیت کانتینرها انجام دهد، مورد بحث و بررسی قرار گرفت.

براساس همین موضوع بود که سازمان امنیت و همکاری اروپا در حال طراحی برای همکاری با تعدادی از سازمان های بین المللی برای فراهم آوردن کمک های فنی به کشورهای عضو سازمان برای افزایش امنیت کانتینرها و بنادر می باشد. شورای وزیران در تاریخ های ۵ و ۶ دسامبر ۲۰۰۵ و طی تصمیم شماره ۶/۰۵ در اجلاس لوبلیانا با اشاره به تصمیم شماره ۹/۰۴ و همچنین استقبال از نتایج کارگاه متخصصین فنی در خصوص امنیت کارگاه ها تصمیم گرفت که تمامی کشورهای عضو سازمان می بایستی هر چه زودتر، اقدامات توصیه شده در سازمان گمرک جهانی در زمینه چارچوب استانداردها

به منظور ایمن سازی و تسهیل تجارت جهانی^۱ که در ژوئن ۲۰۰۵ تصویب شده است را به مرحله اجرا درآوردند. تمصمیم مذکور همچنین سازمان امنیت و همکاری اروپا را ملزم به بهبود همکاری بین المللی برای ارتقاء امنیت کانتینرها در همکاری نزدیک با سازمان های بین المللی مرتبط نمود.

بخش چهارم - شبکه ضد تروریسم:^۲ شبکه ضد تروریسم که براساس تصمیم وزرای کشورهای عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا در دسامبر سال ۲۰۰۳ در شهر ماستریخت ایجاد گردید، هم اکنون کاملاً اجرایی می باشد. در واقع این شبکه یک کانال ارتباطی در رابطه با برنامه های مرتبط با ضد تروریسم می باشد. هدف شبکه ضد تروریسم سازمان تقویت مشارکت اطلاعات در رابطه با برنامه های ضد تروریسم، تأمین مالی و نیازهای موجود در حوزه سرزمینی سازمان امنیت و همکاری اروپا می باشد.

هدف این شبکه آن است که سیر جریان اطلاعات و تماس های موجود بین هیأت های کشورهای عضو سازمان، مقامات مسئول امور ضد تروریسم در پایتخت ها و واحد اقدام ضد تروریسم در دبیرخانه را تقویت کرده و سرعت بخشد. رابطان اصلی در پایتخت ها و نقاط تماس در هیأت های مستقر در وین در خصوص برنامه در جریان از طریق خبرنامه های ماهانه و گزارش مرتبط که به صورت مرتب در اختیار قرار می گیرند، مطلع نگاه داشته می شوند.

علاوه بر ادامه تلاش های سازمان امنیت و همکاری اروپا برای اجرای قطعنامه شماره ۱۳۷۳ شورای امنیت، شبکه ضد تروریسم در صدد تقویت ظرفیت کشورها برای مواجهه با تهدیدات موجود و احتمالی تروریستی می باشد. شبکه ضد تروریسم مجرای برای جاسوسی و یا کسب سایر اطلاعات حساس نبوده و همچنین در تلاش نیست تا از کارکرد سایر شبکه های بین المللی و منطقه ای اجرایی کپی برداری نماید. بلکه، این شبکه ابزاری است برای افراد متخصص در امر ضد تروریسم تا بتوانند اطلاعات خود در رابطه با آموزش، موقعیت ها و نیازهای موجود را به منظور تسهیل تلاش های ظرفیت سازی ملی با یکدیگر سهیم شوند.

1. World Customs Organization Framesork of Standards to Secure and Facilitate Global Trade
2. Counter Terrorism Network (CTN)

بخش پنجم - بررسی برنامه‌های اعطای کمک: به منظور درک بهتر تلاش‌های فراگیر جامعه بین‌المللی برای مقابله با فعالیت‌های تروریستی، واحد اقدام ضد تروریسم سازمان فهرستی از برنامه‌های ظرفیت‌سازی مرتبط با مقابله با تروریسم در حوزه سازمان امنیت و همکاری اروپا را تهیه نموده است. بر این اساس هر زمانی که یکی از کشورهای عضو درخواست کمک نماید، این فهرست کمک خواهد کرد تا از دوباره کاری پرهیز نموده و میزان کامل اقدامات ظرفیت‌سازی را به وسیله جامعه بین‌المللی افزایش دهد.

بخش ششم - مقابله با استفاده تروریستی از اینترنت: تروریست‌ها از اینترنت برای اهداف مختلفی استفاده می‌نمایند. از جمله این موارد می‌توان به شناسایی و جذب اعضا، جمع‌آوری و انتقال وجوه، سازمان‌دهی اعمال تروریستی (با لحاظ نمودن بحث آموزش آنها) و تحریک برای انجام اعمال و جرایم تروریستی خصوصاً از طریق به‌کارگیری تبلیغات اشاره نمود.

علاوه بر آن اینترنت بر خلاف هر وسیله دیگری به هیچ نقطه فیزیکی مرتبط و وابسته نیست. لذا افرادی که قصد سوء استفاده از فضای مجازی^۱ برای اهداف تروریستی را دارند می‌توانند این کار را از هر نقطه‌ای در دنیا تنها با استفاده از یک کامپیوتر لپ‌تاپ و اتصال اینترنتی انجام دهند. در نتیجه، تلاش‌های هماهنگ در حوزه جغرافیایی سازمان امنیت و همکاری اروپا (و در نهایت در سراسر جهان) تنها راه ممکن برای مقابله با این تهدید می‌باشد، به خصوص آنکه سازمان‌های تروریستی می‌توانند از اختلافات موجود بین کشورها بهره‌برداری نمایند و به محض اینکه فعالیت‌های تروریستی درون خطی^۲ در کشوری ممنوع اعلام می‌شود، آنها می‌توانند به راحتی از جای دیگری این کار را انجام دهند.

به عنوان بخشی از تلاش‌های انجام شده برای توجه به این نگرانی‌ها، واحد اقدام ضد تروریسم یک کارگاه تخصصی را در فاصله زمانی ۱۳ و ۱۴ اکتبر سال ۲۰۰۵ در وین برگزار نمود.

در این برنامه حدود ۱۸۰ تن از مقامات عالی‌رتبه از ۴۹ کشور عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا و ۷ کشور شریک برای همکاری و متخصصین بین‌المللی در

1. Cyberspace
2. Terrorist Online Operations

زمینه استفاده از اینترنت برای اهداف تروریستی و همچنین نمایندگانی از ۱۴ سازمان بین‌المللی شامل: G8، شورای اروپا، کشورهای مستقل مشترک‌المنافع، سازمان کشورهای آمریکائی، دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل، اینترپل و کشورهای اتحادیه عرب گرد هم آمدند.

در این برنامه بحث‌ها و پیشنهادات مرتبط برای بهبود اوضاع بر محورهای ذیل متمرکز بود:

۱. تقویت چارچوب حقوق بین‌الملل و رعایت آن؛
۲. پشتیبانی از قوانین و قواعد ملی؛
۳. بهبود اقدامات مرتبط ملی ضد تروریسم؛
۴. توافق و تسریع همکاری‌های دو و چند جانبه؛
۵. تقویت همکاری با بخش‌های خصوصی و آکادمیک؛
۶. آزادی بیان و سایر ملاحظات حقوق بشری مرتبط؛

بخش هفتم - امنیت حمل و نقل شهری: حملات تروریستی در لندن، مادرید و مسکو آسیب‌پذیری سیستم حمل و نقل شهری را نشان داد. برای مصون نگاه داشتن شبکه‌های حمل و نقل شهری و مسافرانی که از این سیستم استفاده می‌نمایند، همکاری‌های بین‌المللی امری اجتناب‌ناپذیر است.

با این طرز تفکر در تاریخ‌های ۴ و ۵ ماه می سال ۲۰۰۶ واحد اقدام ضد تروریسم سازمان با همکاری با انجمن بین‌المللی حمل و نقل عمومی^۱، یک کارگاه تخصصی در سطح سازمان را در خصوص امنیت حمل و نقل شهری در وین برگزار نمود. در این کارگاه تخصصی حدود ۲۰۰ تن از مقامات ۵۰ کشور عضو و شریک برای همکاری سازمان گرد هم آمدند. متخصصان بین‌المللی و نمایندگان ۱۱ سازمان بین‌المللی و منطقه‌ای (شامل کشورهای آسه آن^۲، شورای اروپا، یوروپل، کشورهای اتحادیه عرب، سازمان توسعه و همکاری اقتصادی^۳، موسسه تحقیقات جنایت و حقوق

1. Association of Public Transport International
2. Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)
3. Organization for Economic Cooperation and Development (OECD)

درون منطقه‌ای سازمان ملل متحد^۱ و اتحادیه بین‌المللی راه آهن^۲) نیز در این کارگاه حضور داشتند.

این کارگاه زمینه گسترده‌ای را برای مقامات کشورها، متخصصین امنیتی و دست‌اندرکاران امر حمل و نقل برای تبادل نظر و توجه به نقاط ضعف و آسیب‌پذیری سیستم‌های حمل و نقل عمومی فراهم آورد، تا بدینوسیله بتوانند علاوه بر استفاده مشترک از بهترین تجارب و نمونه‌های عملی به تبادل اطلاعات درباره اقدامات جاری و آتی و روش‌های جلوگیری و کاهش حملات تروریستی به سیستم‌های حمل و نقل شهری بپردازند.

این کارگاه همچنین کمک نمود تا گفتگو، همکاری، همیاری بین سازمان‌های دولتی، متخصصین امنیتی و دست‌اندرکاران حمل و نقل شهری در رابطه با مسائلی نظیر پیشگیری، آمادگی و مدیریت عواقب آن بهبود یابد. یکی از ایده‌های اصلی که در تمام طول برگزاری کارگاه در همه جا به گوش می‌رسید، عبارت بود از اینکه راه‌حل‌های کارآمد برای مقابله با تهدیدات تروریستی نیازمند یک راهبرد منسجم و یکپارچه با دخیل نمودن همکاری بخش‌های عمومی و خصوصی می‌باشد.

برگزاری این کارگاه همچنین کمک شایان توجهی به برنامه بنیاد اقتصادی سال ۲۰۰۶ که توسط هماهنگ‌کننده فعالیت‌های اقتصادی و محیط زیستی سازمان تحت عنوان: «حمل و نقل در حوزه سازمان امنیت و همکاری اروپا: شبکه‌های حمل و نقل ایمن و بهبود حمل و نقل به منظور افزایش همکاری و ثبات اقتصادی منطقه‌ای» طراحی شده بود، نمود.

بخش هشتم - مقابله با اعمال تروریستی انتحاری: تروریسم انتحاری پدیده‌ای نوین نبوده و به خارج از مرزهای دوردست کشورهای عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا محدود نمی‌شود. حملات انتحاری در حال حاضر در مناطقی که زمانی به‌عنوان یک پدیده ناشناخته تلقی می‌شدند رو به گسترش و فزونی می‌باشند و در همین ارتباط حداقل ۱۰ کشور عضو و شریک برای همکاری سازمان هدف این حملات واقع شده‌اند.

1. United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute
2. International Union of Railways

در یک نگاه کلی می‌توان گفت که حملات انتحاری طی سال‌های اخیر روند رو به رشدی داشته‌اند. به عنوان بخشی از اقدامات انجام شده در رابطه با این تهدید، واحد اقدام ضد تروریسم سازمان با مشارکت موسسه تحقیقات جنایت و حقوق درون منطقه‌ای سازمان ملل متحد اولین کارگاه بین‌المللی جهان در رابطه با موضوع تروریسم انتحاری را در تاریخ ۲۰ می ۲۰۰۵ در وین طراحی و اجرا نمود.

این کارگاه که تأمین مالی آن عمدتاً از سوی ایالات متحده آمریکا صورت گرفت، توانست نمایندگان ۸ سازمان بین‌المللی از جمله سازمان ملل و اینترپل و ۱۶۰ نماینده از ۶۰ کشور جهان را که تقریباً یک سوم آنها نمایندگانی از پایتخت‌های خود را برای شرکت در این کارگاه گسیل داشتند را گرد هم آورد.

این گردهمایی توانست به کشورها کمک نماید تا درک و فهم بهتری از تهدید را بدست آورده و بتوانند از تجارب ارزشمند و پربهای کشورهای که به مقابله با این تهدید در محدوده سرزمینی خود پرداخته‌اند و آن تجربه را با سختی بدست آورده‌اند، بهره ببرند. مبادگذاری‌های انتحاری یکی از موارد مورد توجه و علاقه سازمان‌های تروریستی می‌باشد، چرا که این قبیل اقدامات کارآمد بوده، نسبتاً ارزان می‌باشند و به راحتی قابل طراحی هستند و نیازی به فراهم آوردن اقدامات لازم برای فرار نیز ندارد.

مقابله با تروریسم انتحاری مستلزم در اختیار داشتن یک راهبرد جامع مشتمل بر خبرگیری کارآمد، فعالیت‌های عملیاتی، امنیتی و اقدامات فنی، روانی می‌باشد. در این رابطه برخورداری از سیستم خبرگیری، جاسوسی و نظارت باکیفیت بالا و همچنین آموزش مداوم نیروهای مرتبط با موضوع ضروری می‌باشد. به موازات افزایش همکاری بین‌المللی دخیل نمودن بخش خصوصی (به عنوان مثال در زمینه آموزش و تکنولوژی) واجد اهمیت می‌باشد؛ البته بایستی توجه داشت که در زمان طراحی استراتژی ضد تروریسم مربوطه رسانه‌ها را نیز نبایستی از نظر دور داشت.

علی‌رغم تمامی تلاش‌های انجام شده برای مشخص نمودن هویت و سابقه افرادی که مرتکب حملات انتحاری می‌شود، همواره این امر با شکست مواجه شده است چرا که چنین حملاتی بسیار سریع اتفاق می‌افتند. بنابراین نیروهای امنیتی نیازمند حفظ حالت آماده‌باش خود برای مقابله و رویارویی با چنین تهدیدی می‌باشند. لازم به ذکر است که طی سنوات اخیر برای ردیابی مواد منفجره مورد استفاده توسط تروریست‌های انتحاری پیشرفت‌های علمی به لحاظ تکنولوژی صورت گرفته است. از

همه مهمتر آنکه قطعنامه‌ای که در چهاردهمین جلسه سالانه گردهمایی پارلمانی کشورهای عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا در تاریخ ۵ جولای ۲۰۰۵ در واشنگتن در رابطه با بمب‌گذاری‌های انتحاری تروریستی تصویب شد، راهبرد فعال واحد اقدام ضدتروریسم سازمان در مواجهه با این تهدید مورد استقبال قرار گرفت.

بخش نهم - مقابله با تهدیدات موجود در زمینه هوانوردی: سیستم‌های قابل

حمل دفاع هوایی در دستان تروریست‌ها در واقع به‌منزله تهدید فزاینده‌ای در قبال هوانوردی غیر نظامی می‌باشد. واحد عملیات ضدتروریسم و سازمان بین‌المللی هوانوردی به منظور دستیابی به راه‌های مقابله با این تهدید و شناسایی اقدامات قابل انجام از سوی مقامات ملی در راستای کاهش امکان حملاتی که با استفاده از سیستم‌های قابل حمل دفاع هوایی علیه هواپیماها در درون و اطراف فرودگاه‌های غیر نظامی می‌تواند صورت پذیرد و چگونگی نشان دادن عکس‌العمل به چنین احتمالاتی با یکدیگر همکاری می‌نمایند. در ژانویه سال ۲۰۰۴ واحد اقدام ضد تروریسم و سازمان بین‌المللی هوانوردی میزبانی یک کارگاه بین‌المللی در خصوص موضوع را عهده‌دار بودند. در این کارگاه ۱۷۰ نماینده از ۵۲ کشور عضو سازمان امنیت و همکاری اروپا و متخصصین ایمنی هوانوردی غیر نظامی و مقابله با تروریسم از سازمان‌های بین‌المللی، منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای نظیر ناتو، سازمان پیمان امنیت جمعی^۱ و کمیسیون اروپا حضور داشتند.

لازم به ذکر است که در جلسه شورای وزیران سازمان امنیت و همکاری اروپا که در تاریخ ۷ دسامبر ۲۰۰۴ در صوفیا تشکیل گردید، در خصوص اصول کنترل صادرات سیستم‌های قابل حمل دفاع هوایی اتخاذ تصمیم گردید و در تصمیم شماره ۸/۰۴ این شورا در همان تاریخ بر اهمیت تصمیم شماره ۳/۰۴ مورخ ۲۶ می ۲۰۰۴ که در همین راستا به تصویب رسیده بود تأکید شد.

یادداشت‌ها

۱. مکتب‌های سیاسی، ۱۳۴۳ علاءالدین پازارگادی.
2. The Asymmetric Power of Terrorism, Josef Schroefl- Samuel R. Schubert, Vienna. November 2005 National Defense Academy Austria.
۳. گفتگو با مشاور پروژه واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا.
۴. گفتگو با مدیر برنامه ریزی واحد اقدام ضد تروریسم سازمان امنیت و همکاری اروپا.
۵. سخنرانی ایراد شده توسط خانم سوزانا سانچز فرو در محل آکادمی دفاع ملی اتریش در تاریخ ۸۴/۹/۲۲.
۶. سایت اینترنتی دفتر مقابله با مواد مخدر و جنایت سازمان ملل متحد.
۷. سایت اینترنتی سازمان امنیت و همکاری اروپا.
۸. تروریسم بین‌المللی خلاصه متن سخنرانی جناب آقای دکتر علی آزمایش استاد دانشگاه تهران در تاریخ ۱۳۸۰/۹/۱ (تلخیص و اضافات توسط دکتر علیرضا حجت‌زاده و دکتر عباس شیخ‌الاسلامی).
۹. تروریسم چیست؟ مصاحبه ژاک دریدا درباره مفهوم تروریسم.
10. EuroActiv, 4 march 2004